

про притягнення винної особи до кримінальної відповідальності, то наступне вчинення цією ж особою згвалтування іншої особи не може розцінюватись як повторний злочин. У такому випадку за наявності заяви про початок провадження лише потерпілої особи від другого згвалтування дії винного мають кваліфікуватися за ч. 1 ст. 152 КК України.

ТАВЛУЙ О. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук

ОБ'ЄКТ НЕЗАКОННИХ ДІЙ ЩОДО УСИНОВЛЕННЯ (УДОЧЕРІННЯ)

Вчення про об'єкт злочину в науці кримінального права є одним з головних, основних і найскладніших її розділів.

Питання про безпосередні об'єкти конкретних злочинів, видові та родові об'єкти окремих груп злочинів, у тому числі і злочину, який встановлює кримінальну відповідальність за незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння), були, є, і, очевидно, залишаються одними з найбільш спірних у теорії кримінального права [1, с. 58].

Адже від того, наскільки достовірніше буде з'ясовано об'єкт злочину, залежатиме його місце в системі норм та інститутів кримінального права, правильна кваліфікація злочину та відмежування його від суміжних злочинів. Це дає підстави проаналізувати концептуальні положення щодо поняття об'єкта злочину і зумовлює вирішення питання про родовий, видовий, безпосередній об'єкти незаконних дій щодо усиновлення (удочеріння).

Не вдаючись у полеміку щодо концепцій об'єкта злочину у теорії кримінального права, визнання суспільних відносин об'єктом злочину є, на думку автора, загальним як у науці кримінального права, так і у кримінальному законодавстві та найбільш прийнятним.

В.Я. Тацій структурними елементами суспільних відносин називає: 1) суб'єктів (носіїв) відносин; 2) предмет, із приводу чого існують відносини; 3) соціальний зв'язок (суспільно значуща діяльність) як зміст правовідносин, і зазначає, що структура будь-яких суспільних відносин є завжди незмінною, а включення до структури інших, не властивих їй елементів (наприклад, зовнішніх умов виникнення відносин), як і виключення з її складу будь-яких обов'язкових елементів, призводить до того, що відносини втрачаються [2, с. 90].

Так, суб'єктами (учасниками) суспільних відносин у сфері незаконних дій щодо усиновлення (удочеріння) можуть виступати: особи,

які бажають усиновити дитину; особи, які бажають взяти дитину під опіку (піклування); особи, які можуть отримати статус прийомних батьків та вихователів дитячого будинку сімейного типу; працівники державних установ, організацій, які беруть участь у процесі усиновлення, взяття дитини під опіку, піклування чи на виховання в сім'ю громадян України; працівники організацій, фондів з усиновлення; працівники медичних установ, системи закладів охорони здоров'я; дітисироти; діти, позбавлені батьківського піклування; безпритульні діти.

Предметом суспільних відносин у сфері незаконних дій щодо усиновлення (удочеріння) є встановлений, відповідно до діючого законодавства України, порядок передачі дитини на усиновлення, встановлення щодо неї опіки (піклування) або передачі дитини на виховання у сім'ю громадян.

Під соціальним зв'язком у цій сфері суспільних відносин слід вважати діяльність учасників суспільних відносин, які виникають із приводу усиновлення, опіки (піклування), передачі дитини на виховання в сім'ю громадян відповідно до норм діючого законодавства.

Механізм завдання шкоди суспільним відносинам у сфері усиновлення, які поставлені під охорону кримінальним законодавством, полягає у порушенні соціального зв'язку у цій сфері суспільних відносин, таким чином, що скоюється протиправний вплив учасників на предмет відносин, внаслідок чого особи, порушуючи відповідний порядок з усиновлення, встановлення опіки (піклування), передачі дитини на виховання в сім'ю громадян, вчиняють незаконні дії щодо усиновлення.

Кримінально-правова норма, яка встановлює відповідальність за незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння) знаходиться у Розділі V Особливої частини Кримінального Кодексу України «Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина».

У вітчизняній науці кримінального права окремі дослідники висловлюють і обґрунтовують думку щодо необхідності визнання самостійним родовим об'єктом певної групи злочинів — відносини у сфері охорони сім'ї та неповнолітніх.

На думку автора, варто погодитися із аргументаціями та обґрунтуванням окремими вченими наукової позиції, щодо можливості в межах Розділу V Особливої частини Кримінального Кодексу України виділити видовий об'єкт — суспільні відносини у сфері захисту прав та інтересів дітей та сімейно-правових відносин.

З огляду на вищевказане, родовий об'єкт незаконних дій щодо усиновлення (удочеріння) слід визначити як суспільні відносини, які забезпечують конституційні права та свободи людини і громадянина. Відповідно видовий об'єкт незаконних дій щодо усиновлення (удочеріння) — це суспільні відносини, які забезпечують сімейні права та права дітей, які опинилися поза сімейним вихованням, на нормальний фізичний, матеріальний, інтелектуальний, духовний розвиток.

Також доречно розглянути, які суспільні відносини утворюють безпосередній об'єкт злочину, передбачений статтею 169 Кримінального кодексу України.

На думку автора, основним безпосереднім об'єктом злочину, склад якого передбачений у диспозиції статті 169 Кримінального кодексу України, є суспільні відносини, які виникають із приводу регламентованого порядку здійснення усиновлення (удочеріння) дитини, передачі її під опіку (піклування) чи на виховання в сім'ю громадян, порушення якого може спричинити несприятливі наслідки для нормального фізичного, інтелектуального, морального, культурного, духовного і соціального розвитку дитини.

Таке розуміння безпосереднього об'єкта досліджуваного складу злочину впливає з диспозиції безпосередньо самої кримінально-правової норми, оскільки як незаконна посередницька діяльність, так і інші незаконні дії щодо усиновлення, встановлюються, виходячи з порушення нині діючих норм та правил під час самого процесу усиновлення, встановлення опіки чи піклування, передачі дитини на виховання в сім'ю громадян України.

Додатковим факультативним безпосереднім об'єктом незаконних дій щодо усиновлення (удочеріння) можуть бути здоров'я, життя, інші блага усиновителів та усиновлених, піклувальників (опікунів) та підопічних.

Список використаної літератури:

1. Гришук В.К. Кримінальне право України: Загальна частина : навч. посіб. для студ. юрид. фак. вищ. навч. закл. / В.К. Гришук. — К. : Видав. дім «Ін Юре», 2006. — 568 с.
2. Александров Ю.В. Кримінальне право України. Загальна частина : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Ю.В. Александров, В.А. Клименко. — К. : МАУП, 2004 — 328 с.

ХИЛЬЧЕНКО А. С.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук

ОПТИМІЗАЦІЯ ПЕНАЛІЗАЦІЙНИХ ЗАСАД ПРИ НАЯВНОСТІ КВАЛІФІКУЮЧИХ ТА ОСОБЛИВО КВАЛІФІКУЮЧИХ ОЗНАК СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ

Практика зарубіжних законодавств демонструє можливий ступінь формалізації призначення покарання шляхом «арифметичних» правил про градуйоване підвищення або зниження розмірів покарання у залежності